

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลย ในคดีอาญา

การเลือกตั้ง (Elections) เป็นพื้นฐานและขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นวิธีการที่ประชาชนจะได้แสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนของตนไปใช้อำนาจการปกครองแทนตน นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นวิธีการแสดงออกซึ่งความชอบธรรมแห่งอำนาจอีกประการหนึ่ง สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คือ สิทธิที่บุคคลมีอยู่โดยกฎหมายในการที่จะออกเสียงเลือกตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งกำหนด

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย คนทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ แต่ไม่มีรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยในโลกที่รับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ให้แก่ราษฎรไว้อย่างไม่มีขีดจำกัดหรือปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ในกรณีเมื่อประชาชนในอันที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หรือในอันที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ของมหาชนองค์กรต่าง ๆ ของรัฐย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะบังคับให้ราษฎรแต่ละคนกระทำการบางอย่าง หรือห้ามมิให้กระทำการบางอย่างได้เสมอ ซึ่งสังเกตได้ว่าประโยชน์มหาชนนี้มีใช้ผลรวมของความปรารถนา และความต้องการของราษฎรแต่ละคนเสมอไป ประโยชน์บางประการของราษฎรบางคนก็เป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์ของส่วนรวม และอาจกระทำการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ของมหาชนได้ ซึ่งรัฐบาลอาจกำหนดนโยบายหรือกฎหมาย อันมีแนวความคิดเรื่องประโยชน์มหาชนผิดพลาดไป (วรพจน์ วิสสุตพิชญ์, 2538, หน้า 17) นับตั้งแต่ พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมาจนปัจจุบันซึ่งโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากบทบาทขององค์การสหประชาชาติ ในการส่งเสริมดูแลให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ดังนั้น ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพร้อมที่จะรับเอาหลักการของระบอบประชาธิปไตยมาบังคับใช้ให้เกิดผลจริงจัง โดยตามรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั่วไป รวมตลอดจนถึงผู้ต้องหาและนักโทษเป็นอย่างมาก จึงมีคำถามขึ้นว่าผู้ต้องหาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือไม่ ทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านสังคม ด้านสิทธิทาง

การเมือง เป็นต้น เพราะผู้ต้องหา หรือนักโทษยังเป็นประชาชนของประเทศ เพียงแต่ถูกจำกัดให้อยู่ในอาณาบริเวณที่เป็นที่เฉพาะเท่านั้น

วิเคราะห์ปัญหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 72 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” มาตรา 72 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ” และวรรคสามบัญญัติว่า “การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” และบุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ต้องห้ามไม่ให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

- (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 (1))
- (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 (2))
- (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 (3))
- (4) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 100 (4))

ซึ่งผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา จำเลยในคดีอาญาเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ไว้ในมาตรา 100 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายการที่บุคคลมีหน้าที่ไปใช้เลือกตั้ง เกี่ยวกับกรณีนี้ทางรัฐบาลไม่ได้มองเห็นความสำคัญของพวกเขาเหล่านั้นซึ่งถูกจำคุกและฝากขังอยู่ในเรือนจำ หรือตามสถานีดำรวจต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีและศาลยังไม่ได้ตัดสิน บางคนต้องถูกขังอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานศาลยังไม่ได้ตัดสินคดีก็ยังมี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และมาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ในวรรคสาม

บัญญัติว่า “ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลจึงควรจัดให้ ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเหล่านี้มีโอกาสได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญานั้น เป็นการมองเห็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมมากกว่าที่จะมองประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งถ้าหากเราได้พิจารณาถึงแนวคิดของ เหตุผลที่ทำให้เกิดอำนาจการควบคุม ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลที่ต้องถูก กระทบกระเทือน อันเนื่องมาจากการควบคุม ว่าการควบคุมย่อมกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหลาย ประการ แม้ว่าการควบคุมตัวของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาจะมีวัตถุประสงค์ เพื่อประโยชน์ต่อ ความสงบเรียบร้อยของสังคม และมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลนั้นก็ตาม ซึ่งก็เป็น ที่ยอมรับกัน รัฐย่อมมีอำนาจควบคุมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญา เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษตามกฎหมาย และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องใช้อำนาจลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อให้เกิด ความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ด้วย ดังนั้น รัฐจะต้อง กำหนดมาตรการต่าง ๆ ตั้งแต่การจับ การควบคุมและการขังให้มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงเสรีภาพ ขันพื้นฐานของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยต้องยึดเป็นหลักปฏิบัติว่า การจับกุม ควบคุม หรือคุมขัง จะต้องกระทำได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับการ พิจารณาคดีโดยเปิดเผยอันเป็นหลักการที่รัฐจะต้องให้การรับรองและคุ้มครองซึ่งเป็นลักษณะสำคัญ ในการพิจารณาคดีในศาลเกี่ยวข้องกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน โจทก์ เพื่อการพิสูจน์ความจริงในคดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม หลักเกณฑ์ใน ต่างประเทศที่อาจนำมาเทียบเคียง เรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ.10 และตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ.14 อีกทั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6 ของสหรัฐอเมริกากำหนดว่า “ในการ ดำเนินคดีอาญาทั้งปวงจำเลยพึงมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี... อย่างเปิดเผยกับพึงมีสิทธิ เผชิญหน้ากับพยานที่ให้การในทางยืนยันความผิดของตน” เป็นการให้หลักประกันแก่จำเลยใน คดีอาญาว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและถูกต้อง และเป็นการลดโอกาสที่จะเกิดการ เบี่ยงเบนความชอบธรรมโดยอคติ ตลอดจนพฤติกรรมที่ไม่ชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี รวมทั้งลด ปัญหาเรื่องคำวินิจฉัยที่อาจเกิดจากอคตินั้น หลักเกณฑ์ตามกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อ หน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ดังนั้น การที่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาซึ่งมิได้รับ การปล่อยตัวชั่วคราวไม่มีสิทธิไปเลือกตั้งนั้น เป็นเพราะการพิจารณาและการสืบพยานในศาล จะต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยนั่นเอง และทำให้ถูกจำกัดสิทธิในการเลือกตั้ง หาก

เปรียบเทียบกับกฎหมายเลือกตั้งของประเทศเยอรมนีผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา หรือแม้แต่ นักโทษที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งตามมาตรา 13 ของกฎหมายเลือกตั้ง เยอรมนี บัญญัติให้บุคคลที่จะถูกตัดสิทธิจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ถ้าหากว่า (1) ผู้ที่ไม่มีสิทธิ ออกเสียงลงคะแนนเนื่องจากการคำพิพากษาของศาล (2) ผู้ปกครองที่ได้รับการแต่งตั้ง ไม่เพียงแต่มี คำสั่งห้ามเข้าร่วมในกิจกรรมเลือกตั้ง ต่าง ๆ ของผู้อยู่ในปกครอง แต่ยังใช้เมื่อครอบงำหน้าที่ของ ผู้ปกครองที่ไม่รวมถึงกิจกรรมเลือกตั้งที่กำหนดไว้ในมาตรา 1896 อนุมาตรา (4) และมาตรา 1905 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง (พรราชวัณน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 61-62)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังจะให้เห็นจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นของสหรัฐหรือมลรัฐต่าง ๆ ก็ตามจะต้อง บัญญัติถึงสิทธิของประชาชนไว้เป็นสาระสำคัญ และเน้นไว้เป็นรากฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญ ซึ่ง แตกต่างจากรัฐธรรมนูญของหลายประเทศที่มักจะบัญญัติถึงอำนาจ หรือ โครงสร้างของรัฐไว้เป็น สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ส่วนสิทธิของประชาชนนั้นจะได้รับการกล่าวถึงเพียงเล็กน้อย เรือน จำเป็นสถาบันซึ่งมีหน้าที่นำตัวผู้กระทำผิดไปลงโทษ และเนื่องจากการลงโทษจำคุกทำให้เกิดการ จำกัดสิทธิของนักโทษตามมาอีกหลายประการ การออกเสียงเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติ เกี่ยวกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งว่า “บุคคลผู้ได้รับคำตัดสินว่าได้กระทำอาชญากรรมใด ๆ จะ ไม่ถูกเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งทั้งโดยกฎหมาย และโดยพฤตินัยนักโทษจะได้รับการอนุญาตให้ ออกเสียงเลือกตั้งในภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยครั้งสุดท้ายก่อนถูกคุมขัง อย่างไรก็ตามนักโทษจะไม่ได้รับ อนุญาตให้ใช้ที่พักอาศัย หรือภูมิลำเนาในการใช้เลือกตั้งในเขตซึ่งเขาถูกตัดสินจำคุก” (Palmer, 1985 p.946) แต่กฎหมายในรัฐส่วนมากของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติว่า นักโทษหมดสิทธิในการ เลือกตั้งในมลรัฐและของรัฐบาลกลางในระหว่างที่ถูกคุมขัง (เฉลิมชัย อินทรกำแหง, 2550, หน้า 42-43) บุคคลที่ได้รับโทษจำคุกในสหรัฐอเมริกาไม่ได้จำกัดว่าบุคคลที่ได้รับโทษจำคุกจะต้องกระทำ ผิดฐานใดเป็นพิเศษ แต่กำหนดให้บุคคลที่กระทำความผิดร้ายแรงขาดคุณสมบัติที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนตามกฎหมายเลือกตั้งของเยอรมนีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้กำหนดว่าหากบุคคลใดได้รับโทษตาม คำพิพากษาศาลให้จำคุกแล้วจะไม่มีสิทธิเลือกตั้ง นักโทษที่ได้รับโทษจำคุกจึงเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และมีคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักโทษ ที่ไม่สะดวกที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามปกติ (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2542, หน้า 30) และการจำกัดสิทธิ เลือกตั้งจะกระทำได้แต่โดยคำพิพากษาของศาลในความผิดที่กฎหมายให้อำนาจศาลจำกัดสิทธิ เลือกตั้งเท่านั้น ส่วนความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจศาลก็ไม่อาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ ทำ ให้บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกยังมีสิทธิเลือกตั้งต่อไป ถ้าเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของไทย แล้ว มาตรา 100 (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติห้ามบุคคลที่

ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางการเมืองในระหว่างที่ถูกคุมขังทั้งสิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง และสิทธิในการรวมตัว แม้ในมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาจะวางหลักให้บุคคลที่จำคุกเพราะได้กระทำผิดอาญาร้ายแรงขาดคุณสมบัติที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง ต่างจากกฎหมายไทยที่ให้ บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายศาลหรือหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หมายถึง ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาด้วยและไม่ได้จำกัดว่าจะถูกคุมขังด้วยการกระทำความผิดใด ๆ โดยไม่จำกัดฐานความผิดหรือไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เป็นผู้ขาดคุณสมบัติที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง และทำให้ถูกตัดสิทธิต่าง ๆ ทางการเมืองอีกด้วยตามเรื่องพิจารณาที่ 10/2555 ของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2555 ที่พิจารณาเรื่องที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ (ผู้ถูกร้อง) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในคดีอาญา กรณีร่วมกันชุมนุมหรือมั่วสุมฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ตั้งแต่วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2554 ตลอดมาโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในวันเลือกตั้งซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) ถือเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง และเมื่อผู้ถูกร้องมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวจึงมีผลให้ความเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง (3) ทำให้ผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) ซึ่งต้องสังกัดพรรคการเมือง และเป็นผลให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก (7 ต่อ 1) ว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย จะเห็นได้ว่ากรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาหากไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวให้ไปเลือกตั้งในวันเลือกตั้งแล้วก็จะทำให้เกิดความเสียหายมากมายดังเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

สิทธิในการเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพและมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐในทางการเมือง บุคคลที่เป็นผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาซึ่งถูกควบคุมขังในเรือนจำ เนื่องจากอยู่ระหว่างการ

พิจารณาคดีของศาล และตราบไคยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดจริง ก็ยังคงถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนดเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการเลือกตั้งของผู้ต้องและจำเลยในคดีอาญาแต่อย่างใดตามมาตรา 100 (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ผู้ศึกษาเห็นว่าเมื่อการเลือกตั้งเป็นสิทธิของคนไทยทุกคน ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาก็เป็นสมาชิกของสังคม สมควรได้รับสิทธิเลือกตั้ง และนอกจากนั้นยังควรคำนึงถึงคนกลุ่มหนึ่งที่สังคมมองข้ามเสมอ คือนักโทษในเรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นประชาชนที่สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เฉกเช่นคนอื่น ๆ และยังทำให้นักการเมืองที่เขาเลือกเข้ามาในนั้น ให้ความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำ สนใจการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรม รวมถึงการจับผู้บริสุทธิ์เข้าคุก การให้โอกาสผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้ใช้สิทธิของตน ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะประชาชนคนไทย ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกไม่ถูกตัดออกจากสังคมภายนอก และการทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และนักโทษในเรือนจำมีสิทธิเลือกตั้ง ย่อมทำให้นักการเมืองจะมองเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามากขึ้น ให้ความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำ และสนใจการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมด้วย จึงควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยตัดบทบัญญัติที่ให้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมาตรา 100 (3) ที่บัญญัติห้ามบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายออกไป

วิเคราะห์ปัญหาในการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ.2545

การจำกัดสิทธิทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ.2545 อีกด้วย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มีบัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ข้อ 1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและ

ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญก็คือมาตรา 99 มีดังนี้

- (1) ผู้มีสัญชาติไทย (ถ้าแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน นับถึงวัน

เลือกตั้ง

ส่วนผู้ซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นก็คือ

- (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ส่วนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 33 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้ว เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง และ (4) คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ในกรณีที่มีการย้ายทะเบียนบ้านออกจากเขตเลือกตั้งหนึ่ง ไปยังอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกัน อันทำให้บุคคลมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันน้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันเลือกตั้ง ให้บุคคลนั้นมียกเลิกสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านครั้งสุดท้าย เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี บุคคลที่ต้องห้ามไม่ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 34 ว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (1) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (5) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งส.ส. และ ส.ว. ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระดับประเทศ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยกฎหมายทั้งสองฉบับนั้นเป็น

กฎหมายลำดับรองจากรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด การบัญญัติคุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และคุณลักษณะของบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นย่อมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการเลือกตั้งของผู้ต้องและจำเลยในคดีอาญาแต่อย่างใดตามมาตรา 100 (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

กฎหมายเลือกตั้งของประเทศเยอรมนี มาตรา 12 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุอย่างน้อย 18 ปีบริบูรณ์ มีภูมิลำเนาในเยอรมนีหรือมีที่พักอาศัยอย่างถาวรอย่างน้อยสามเดือนในเยอรมนี และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 ดังนี้ (พรชัยวัฒน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 61-62)

บุคคลที่จะถูกตัดสิทธิจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ถ้าหากว่า (1) ผู้ที่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเนื่องจากการคำพิพากษาของศาล (2) ผู้ปกครองที่ได้รับการแต่งตั้ง ไม่เพียงแต่มีคำสั่งห้ามเข้าร่วมในกิจกรรมเลือกตั้ง ต่าง ๆ ของผู้อยู่ในปกครอง แต่ยังใช้เมื่อครอบงำเขตหน้าที่ของผู้ปกครองที่ไม่รวมถึงกิจกรรมเลือกตั้งที่กำหนดไว้ในมาตรา 1896 อนุมาตรา (4) และมาตรา 1905 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง (3) ผู้ซึ่งพำนักในโรงพยาบาลจิตเวชภายใต้คำสั่งตามมาตรา 63 แห่งประมวลกฎหมายอาญาร่วมกับมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เมื่อพิจารณาจากกฎหมายเลือกตั้งของเยอรมนีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้กำหนดว่าหากบุคคลใดได้รับโทษตามคำพิพากษาศาลให้จำคุกแล้วจะไม่มีสิทธิเลือกตั้ง นักโทษที่ได้รับโทษจำคุกจึงเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักโทษที่ไม่สะดวกที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามปกติ (บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ, 2542, หน้า 30) และการจำกัดสิทธิเลือกตั้งจะกระทำได้แต่โดยคำพิพากษาของศาลในความผิดที่กฎหมายให้อำนาจศาลจำกัดสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจศาลก็ไม่อาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ ทำให้บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกยังมีสิทธิเลือกตั้งต่อไป ส่วนในสหรัฐอเมริกาบุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกจะถูกจำกัดคุณสมบัติมิให้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขของแต่ละมลรัฐกำหนด (พรชัยวัฒน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 86) เช่น ในมลรัฐอลาสก้าบุคคลที่รับโทษจำคุกในความผิดฆ่าผู้อื่น ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ ลักพาตัว ร่วมประเวณีในเครือญาติ วางเพลิง ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ลักทรัพย์ ปลอมเอกสาร มลรัฐนิวยอร์กบุคคลที่ได้รับโทษจำคุกในความผิดอาญาร้ายแรง และศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตหรือจำคุก (พรชัยวัฒน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 91-92) ถ้าเปรียบเทียบกับกฎหมายเลือกตั้งของไทยแล้ว มาตรา 100 (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติห้ามบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางการเมืองในระหว่างที่ถูกคุมขังทั้งสิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง และสิทธิในการรวมตัว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

พ.ศ.2550 มีบัญญัติไว้ใน ส่วนที่ 4 ว่าด้วยผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ มาตรา 20 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม บทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มีบัญญัติไว้ในมาตรา 34 ว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (1) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบ ด้วยกฎหมาย (4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (5) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการ จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด” และแม้ในมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาจะวางหลัก ให้บุคคลที่จำคุกเพราะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงขาดคุณสมบัติที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง ต่างจากกฎหมาย ไทยที่ให้ บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายศาลหรือหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หมายถึงผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาด้วยและไม่ได้จำกัดว่าจะถูกคุมขังด้วยการกระทำความผิดใด ๆ โดยไม่ จำกัดฐานความผิดหรือ ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เป็นผู้ขาดคุณสมบัติที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง และตามกฎหมาย เลือกตั้งประเทศเยอรมนีนักโทษที่ได้รับคำพิพากษาให้จำคุกก็ยังคงเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่ได้ กำหนดว่าจะถูกจำคุกในความผิดฐานใด และยังมีคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง เคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักโทษที่ไม่สะดวกที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามปกติ (บุญศรี มิ- วงศ์อุโฆษ, 2542, หน้า 30)

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเมื่อการเลือกตั้งเป็นสิทธิของคนไทยทุกคน ผู้ต้องหาและจำเลยใน คดีอาญาก็เป็นสมาชิกของสังคม สมควรได้รับสิทธิเลือกตั้งที่สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ได้ได้แก่เช่นคนอื่น ๆ และยังทำให้นักการเมืองซึ่งเขาเลือกเข้ามานั้น ให้ความสนใจปัญหาที่ เกิดขึ้นในเรือนจำ สนใจการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรม รวมถึงการจับผู้บริสุทธิ์เข้าคุก การให้ โอกาสผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้ใช้สิทธิของตน ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะ ประชาชนคนไทย ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญารู้สึกว่ามีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ และการทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และนักโทษในเรือนจำมีสิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับ ประเทศเยอรมนี และยอมทำให้นักการเมืองจะมองเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องหาและ จำเลยในคดีอาญามากขึ้น ให้ความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำ และสนใจการแก้ปัญหาความไม่ เป็นธรรมด้วย เมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยตัดบทบัญญัติที่ให้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลซึ่งไม่ มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมาตรา 100 (3) ที่บัญญัติห้ามบุคคลซึ่งต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือ โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายออกไป จึงเห็นควรให้แก้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน

วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องนับจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำไปจนถึงปล่อยตัวผู้ต้องขังจึงครอบคลุมถึงภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการจัดบริการอบรมแก้ไขและการดูแลควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่หลบหนีภายใต้หลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2475 และที่แก้ไขเพิ่มเติมตลอดจนกฎกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาขั้นตอนและมาตรการในการควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เป็น 3 ช่วงได้แก่ (1) การรับตัวผู้ต้องขัง (2) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำ (3) การปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งให้หมายรวมถึงในกรณีที่ผู้ต้องขังเสียชีวิต ซึ่งเรือนจำนั้น เป็นที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใด โดยคำว่า “ผู้ต้องขัง” นั้น หมายความรวมถึงตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก (มาตรา 4 (2)) “นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลัง (มาตรา 4 (3)) “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง (มาตรา 4 (4)) และ “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา (มาตรา 4 (5)) ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาก็จะถูกส่งตัวมาที่เรือนจำ

ในการรับตัวผู้ต้องขัง ตามมาตรา 8 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ” ถ้าผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่าสิบหกปี อยู่ในความดูแลของตนติดมาซึ่งเรือนจำ และปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น จะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำภายใต้บังคับเงื่อนไขดังระบุ ไว้ในข้อบังคับที่อธิบดีตั้งขึ้น หรือจะส่งไปยังสถานที่อื่นใดอันได้จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษเพื่อการนี้ก็ได้ (มาตรา 9) เมื่อรับตัวผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้แล้วต้องให้แพทย์ตรวจอนามัย และเจ้าหน้าที่ต้องจัดทำบันทึกดำเนินรูปพรรณ รายละเอียดแห่งคดี ครอบครัว และประวัติของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญานั้น ในการแยกและย้ายผู้ต้องขัง มาตรา 11 บัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขังและวางเงื่อนไขในการ ย้ายจากประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่งโดยวิธีเลื่อนชั้นหรือลดลงตลอดจนการ ปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องขัง” และวรรคสองบัญญัติว่า “คนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะกระทำได้”

ดังนั้น ในการแยกตัวของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาที่ต้องแยกออกจากประเภทนักโทษเด็ดขาดด้วย

ดังนั้น ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาหากไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวก็คือ คนต้องขัง อันเป็นบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายขัง และคำว่า “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา ก็จะถูกส่งตัวมาที่เรือนจำ โดยคนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาด ดังนั้น ในการแยกตัวของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาที่ต้องแยกออกจากประเภทนักโทษเด็ดขาดด้วย จึงไม่มีปัญหาว่านักโทษจะปะปนกัน หากมีการจัดให้มีการเลือกตั้งในเรือนจำ หรืออนุญาตให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามีสิทธิในการเลือกตั้ง หรือจะให้สิทธินักโทษเด็ดขาดมีสิทธิที่จะเลือกตั้งได้ ก็จะไม่มีปัญหาในการแยกผู้ต้องขังในแต่ละประเภทแต่อย่างใด ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ในวรรคสามบัญญัติว่า “ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลจึงควรจัดให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเหล่านี้มีโอกาสได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าหากผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และนำไปคุมขังไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ควรจัดให้มีคูหาเลือกตั้งภายในเรือนจำ เพราะสะดวกต่อการจัดการเลือกตั้ง ในการตรวจสอบรายชื่อของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญากับนักโทษอื่น ๆ เป็นไปได้โดยง่ายอยู่แล้ว เพราะตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์บัญญัติให้มีการแยกการคุมขังต่างหากจากกัน ส่วนการกำหนดภูมิฐานะของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง ก็ให้ถือภูมิฐานะเดิมของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญานั้นเอง และภูมิฐานะของผู้ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด ได้แก่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในวันเลือกตั้งน่าจะมีการแก้ไขกฎหมายหรือข้อบังคับให้ยอมให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไปลงคะแนนเสียงที่ใดก็ได้ที่เป็นหน่วยเลือกตั้งที่ตนถูกคุมขังอยู่ในขณะนั้น โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังภูมิฐานะที่ตนมีทะเบียนบ้านอยู่เพื่อเลือกผู้สมัครที่ตนต้องการ แต่ให้มีการลงทะเบียนแสดงเจตจำนงในการลงคะแนนในที่นั้น ๆ เป็นการล่วงหน้าก่อน และควรเปิดโอกาสให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้เข้ามาหาเสียงในเรือนจำ ๆ ได้ด้วย เพื่อให้ นักการเมือง ได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และเพื่อทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้รับความสนใจมากขึ้น